

תלא פי' השור
 עקב
 על התורה
 פרשת עקב

(יב) והיה עקב תשמעון. פירש"י אס המנות הקלות שאדם

דש בעקיצו תשמעון וכו'. ולפי זה

לריך לפרש שהפסוק מדבר בשני דברים והיה עקב תשמעון מלות הקלות
 זאת המשפטים תשמעון גם כן. והרמב"ן כתב לפירש"י אולי מזהיר במשפטים
 קלים כדיני ממונות שלא יבזו אותם. והמפרשים פירשו כי עקב הוא שבר

באחרית וכן בשמר' עקב רב ופי' הפסוק וה' באחרת תשמע ו המשפטים
 ישמור לך השם הצרית והחסד כי בלשון הקודש קורא להתחלת כל דבר
 בלשון ראש וכן קורא לאחרית כל דבר בלשון עקב כי בלשון תופס דמיונו

באדם והראש זו תחלה והעקב אחרית. ואונקלוס תרגם חלף כמו חלף
 בעבודתכם עשאו לשון סביב נגור מוהי' העקוב למישור הדרך המעוקל
 ההולך סביב ופי' הפסוק והיה סיבת שומעכם המשפטים ועשותכם אותם

שישמור השם לכם צריתו. והזהר במשפטים כי לא יהיה עם רב כולו
 נוהר במנות כולן שלא יחטאו צרם כלל רק במשפטים יעמידו התורה כמו
 שלא' צהם וכל ישראל ישמעו וייראו. ועוד הולרך להזכיר צהם כי רצים

ירחטו מלזון הנדון אחר שכבר נעשית העצירה כמו שאומר לא תגורו
 מפני איש. והזכיר כל אלה במסית לא תאצה לו ולא תשמע אליו לא תחום
 עינך עליו לה תחמול ולא תכסה מזהיר לא תשמע אליו מפני הטעאתו

לא תחום מפני הרחמנות שירחמו רכי הלצ על הנדונים ולא תכסה עליו
 שלא תשתוק בעבור תוקפו ויראת בני משפחתו: (יג) ואהבך. כתב

הרמב"ן כאשר תעשה המשפטים לאהבת השם גם הוא יאהב אותך.
 ויתכן שיהיה ואהבך יולא שיאהיב אותך לאחרים במשפחת הנשפטים שלא
 ישגאוך עליהם: והרבך. שלא תתמעט בצדון בעוצרים ולפי' יהיו

דצים כאנשי עיר הנדחת: (טו) וההיר ה' ממך כל חוליי. הנהוג
 בעולם. ואמר עוד: וכל מודיי מצריים. הצאים בשנוי והרמב"ן כתב

הזכיר מדוי מצרים הרעים להבטיח אותם צהם ונתנס בכל שונאיך או
 ידמו כי בעשותם המשפטים יכלו מהם ואם לא יעשו אותם יבואו עליהם
 כאשר באו על המצרים כאשר אמר בתוכחות והשיצ בך את כל מדוי מצרים.

והזכיר תחלה במשפטים להכרית ולכלות כל עובדי ע"ז ולכך אמר ואכלת
 את כל העמים שתכריתם כענין שנאמר כי לחטנו הם ואמר לא תחום
 עינך עליהם כי צרחמנות השופט יאצד כל משפט: (כב) פן תרבה

עליך חית השדה. פירש"י והלא אס עושים רצונו של מקום אין חיה
 שולטת צהם אלא גלוי וידוע לפיו שעתידין לחטוא. וכתב הרמב"ן אע"פ
 שהפרשה הולת לקצטת' נאמרה דע כי בכל משנה תורה מדבר לשון הבטחה
 מזהיר ורמוז שלא תגיע זכותם להכריתם כולם ושישצית חי' רעה מן הארץ
 כמו שהבטיח להם צפרשת אס בחוקותי אלל יהיה כאשר אמר שיאצדו

פ"י הטור עקב תלב על התורה

את רוצם ומלכיהם צתחלה ואחר כך יאצדו הנשארים: (כג) והיום מהומה גדולה. צא להבטיח מע"פ שלא יכלו מיד אלא ישארו עד מחר תפרה ונחלת את הארץ לא יהיו הנשארים רצים אלא והמם מהומה גדולה צענין שלא ישארו מהם אלא מעט: (כד) ונתן מלכיהם בידך והאברת את שמם. שלא יהיה לנשארים שם צארץ וכל הנלצ צפניך תשמידם: (כה) פסילי אלהיהם חשרפו באש. פי' מע"פ שאמרתי לכם שהקצ"ה ילחם לכם על די צרעה כאשר נלחם לכם צמארים לא יעשה שפטיים צאלק"הם כאשר עשה צמארים אלא אתם צעלמכם תעשו צהם שפטיים ותשרפום צאש: **ח (א) כל המצוה.** פי' מע"פ שהזכרתי אתכם צעשיית המשפטיים גם כל המצות תשמרון לעשות כי צעשיית

כולם תחיון ורציתם צפרי צטן וצפרי צהמה ופרי האדמה ככל הנזכר עליה: (ב) וזכרת את כל הדרך. פי' הרמז"ן צא לומר כי תוכל לדעת כי יש צעשיית המצוה טובה שלימה ולא יהי' לדיק נעדר כי השם פרנס אותך צמדצר צמעשה נם גדול צעצור לכתך אחר מצותיו: למען ענוהך לנשוחך. כי יהיה להם זה נסיון גדול שנכנסו צמדצר לא מקום זרע ואין צידם לאכול אלא מן שירד להם דצר יום ציומו וכל זה עשו לשמור מצות השם וללכת כאשר יצוה והיה יכול להוליכם דרך הערים אצל הציאם צנסיון זה כי ממנו יודע שישמרו מצותיו: (ג) אשר לא ידערה ולא ידעון אבותיך. שלא ידעתם צמן שתוכלו לחיות ימים רצים ולא הגיע אליכם צקבלה מצותיהם. אי נמי עשה עמכם חסד גדול אשר מצותיהם לא הגיעו אלינו כי מע"פ שהלכו אחרינו צכל אשר צוה אותם כמו שנאמר לך

לך מארצך לא הגיע מעלתם שיפרנסם צדגן שמים כאשר עשה לך. ויתכן עוד לפרש כי ויענק וירעיצך ויאכילך את המן ענינים שונים ויענק צלבצתך צמדצר כענין שנאמר ענה צורך כוחי. ורעיצך צתחלה כמו שאמרו להמית את כל הקהל הזה צרעב. ואחר כך האכילך את המן להודיעך כי על כל מוצא פי ד' יחיה האדם וכן המאכילך מן אשר לא ידעון מצותיך מספר הנם שעשה להם ולמען ענוהך שב אל המוליכך צמדצר. אצל מה שאמר צפרשת המן למען אנחנו הילך צתורתי אינו חזר על אכילת המן אלא פי' שאתן להם נרכיהם ושאלתם מצוה להם ואראה אם ישמעו אלי צרצות הטובה. וזה עולה צדרך הפשט אצל הענין הראשון הוא אמת ונכון: (ד) שכולחך לא בלחה. פרש"י ענני כבוד היו שפיץ צכסותן וכו'. וכתב ר' אברהם ואחרים אמרו כי הוציאו מלצושים רצים ממארים ויתכן כי אין צתולדת המן להוליד זיעה וכן אמר ר' אברהם צורגלך לא צצקה שנתן צהם כח או הוליכם לאע. והרמז"ן כתב ואין דצרו נכונים כי משה צא להזכירם כי צעשיית המצוה יהיה להם מוזן וכסות ויחליפו כח כאשר הי' צמן ארצעים שנה והיה להם השמלות וארח צרגלם לא יצא והכל ממעשה נם כי על כל מוצא פי' ד' יחיה האדם ויתפרנס ואם תכסה

תלג פי' הטור עקב על התורה

הקורה בשמלה חדשה תזלה צמ' שנה לעפ"י שאין הויעה צה אף כי אנוס רמה וכן אדם תולעה: (ה) כי כאשר ייסר איש את בנו. שמייסרו לטובתו כענין שנה' יסר צנך ויניחך: כן ד' אלקיך מיסרך. צעניו המדבר ונסיון המן כדי שתערב לנפשך טובת הארץ ופירותיה על כן לך אחריו: (ז) כי ד' אלקיך מביאך אל ארץ טובה אל ארץ גחלי מים. שהיא כגן רוה כי עיינות ותהומות יוליאך בצקעה וצבר ומשם ילכו צה נחלים. והענין כי יש מן המעיינים שנוזלים מתמלית לחות הברים מן הנשמים שנזלעים צתוכם או מן האדים העולים להם והם שקראם עיינות כמו כל מעייני מים ויש שיוצאים ממקור התהום והם שקראם תהומות כלומר מעיינו' של תהומות ומשם הם יוצאים בצקעה וצבר: (ט) אשר אבניה ברזל. כי ממקום שתחשוב שהם אצנים תמלא ברזל. וצתרגום ירושלמי דלצניה צרירן היך פרזלא פי' שהכתוב משבח הארץ שימלאו צה מחצבים של אצנים גדולות ויקרות לצנות מהם חומות ומגדלים לא כארץ מצרים ושאר ארצות שהם שוכני צתי חומר ונעשים קצרים ליושביהם. ולא שיצא הארץ צמחצב כסף וזהב כי יותר הוא לורך ליושביה הארץ מחצב הברזל והנחשת משל כסף וזהב: (י) ואכלת ושבעת וברכת. זו מלות עשה פירוש ותצרך: על הארץ הטובה אשר נתן לך. פי' בכל עת ובכל מקום שתשבע צרכה על השבע ועל הארץ שנתן לך ושינחילנה לך לעולמים ולינו מלוא דוקא צארץ: (יח) וזכרת ארץ ד' אלקיך כי הוא הגוהן לך כח. פי' הרמז"ן ידוע כי בישראל צבורים ואנשי חיל למלחמה כי נמשלו לאריות ולואז ונצחו למלכי כנען צמלחמה על כן אמר הפסוק אם תחשוב כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה תזכור השם שהוליאך ממצרים ולא היה לך שם כח ועוצם יד כלל. ותזכור עוד כי צמדבר אשר אין לאל ידך לעשות שם עשה לך כל צרכך אם כן גם החיל הזה אשר עשית צמוחך השם עשה לך הכח ואם תשכח השם יכלה כוחך ותאצד כאשר אצדו הם. וחזר ואמר עוד שמע ישראל כי הגוים האלה עזומי' ממך מאוד ואיך תנחם צמלחמ' ועוד כי יש להם ערים גדולות וצנורות ואיך תכבוש אותם ועוד ששם עם גדול ורצ צני ענקים וכשיתצדד לך כל זה יש לך לרעת שלא תוכל לעצור לפניהם כלל עד שתדע צלצבך כי השם הוא העוצר לפניך הוא ישמידם והוא יכניעם לא כח ועוצם יד שלך:

ט (ד) אל תאמר בלבבך. פירש"י אל תאמר דקתי ורשעת הגוים גרמה לי כי לא דקתך גרם לך רק רשעת הגוים לצד גרם. וכתב הרמז"ן ולינו נכון. ופי' הוא לא תחשוב כי עשה עמך כל זה צלדקתך כי לא עשה כן רק צרשעת הגוים האלה והנה נתן מעט צלדדון הגוים האלה צרשעם ולא נתן מעט צרשת ישראל את הארץ על כן חזר וציאר: (ה) לא בצדקתך. שתהיה לדיק צמעשה ולא אפילו יסר צלצ רק צרשעת הגוים ההם אצדו וצעצור שצונת

תלד

על התורה

עקב

פי' הסוד

מצותיך ירשת הארץ כי אין החטא שלך יכול לבטל המתנה שנתן לאבותיך
 כי בשבועה נתנה לכם. ואם ישאל השואל והלא כתוב כי מאהבת השם
 אתכם והנה הם אהבים מלמעלה והשם לא יאהב רק הטובים מ"כ גם
 בזמנכם ידשו ארץ יש להשיב כי השם מדבר שם עם ישראל בכללם וכאן
 מוכיח הדור הבא שהיו ממרים עם השם מיום היותם צמדד: (ה)
 ובחרב ריקצפראם וגו'. כתב הרמב"ן קודם שהתחיל להסב צביאור
 התורה בכלל הוכיח אותם בעוונות שגרמו להם רעה ולא נמחלו כגון
 המרגלים ומי מריבה ואחר כן ציאר פרשת עשרת הדברות ופי' ייחד השם
 והסיר' בענין ע"ז אזהרות רבות והזהיר במלות בכללן ועתה צא להתחיל
 צפרטי המלות וקודם שמוזכר אחת מהן צפרט חוזר להוכיחם ולפקוד
 עליהם כל עיונותיהם שעשו מעת שקבלו התורה כי התלוות שעשו קודם
 לכן שהמרו על ים צים סוף וצמרה וצאלוש לא הוכיחם עליהם כי מעת
 שקיבלו התור' היו חייבים יותר לשמוע בקול השם וללך פתח כאן ובחורב
 הקצפתס: (טו) ואפן וארד מן ההר. כתב הרמב"ן כבר פירשתי
 שהתפלל עליהן קודם שירד מן ההר ובתפלתו נאמר לו וינחם ד' על
 הרעה אבל לא הזכיר זה עתה מפני שהוא רוצה להסדיר להם הטורח
 שטרח עליהם כי הציאו אותם לשזור הלוחות ולהתנפל עליהם מ' יום
 ולהתפלל גם על אהרן ואחרי כן מוזכר התפלה הראשונה שמילה את פני
 ד' אלקיו טרם רדתו שלא ישמידם: (יו) ואחפוש בשני הלוחות. גם
 זו מן התוכחות לומר כי היה עוונכם גדול שלא יכלתי להתאפק מלשדרם
 והולרך להזכיר זה בעבור שרצה להודיעם ענין הלוחות השניות. ויתכן לפרש
 שירמזו עוד לטובה שעשה עמכם כי סיכן צנפשו לשזור לוחות אלקים
 לטובתם כמו שאמרו רבותינו ז"ל מוטב תידון כפנוי' ואל תידון כחשת
 איש: (יט) כי יגורתי וגו'. מפני האף והחמה אשר קלף ה' עליכם.
 מתחלה להשמיד אתכם יגורתי גם עתה כי עדיין יש עליכם מן הקלף
 הגדול ההוא אעפ"י שכבר ניחם על הרעה אשר דבר לכלות אתכם על כן
 חזרתי והתנפלתי עליכם ארבעים יום וארבעים לילה עד ששמע אלי גם
 צפעם ההוא כאשר שמע צפעם ראשונה קודם שירדתי וגם צער אהרן
 התנפלתי צפעם הזאת שחזרתי שם כי עד שציער הענל לא השגיח רק לבטל
 חמתו מהשחית את העם כרגע. ואמר ואשליך את עפרו אל הנחל ולא
 אמר ואשקה אתכם לכבודם שזדקום כסויות: (כב) ובחבערה ובכמה
 ובקברור' דהאיורה. כתב ר' אברהם תבערה הוא שם מקום ולא חנו
 שם כי אם יום אחד על כן לא הזכירו צאלה מסעי ומעם לחצר תבערה
 עם מסה כי היו המתאוננים מנסים ד' והזכיר תבערה קודם כי צמסה
 לא חירע להם כלום. ויש אומר כי צא עמלק צעבור שניסו השם ול"כ
 הזכיר צעירת אש השם צהם וזינוב עמלק ומכת המתאוננים והתחיל
 בקשה. ויש אומר כי תבערה הוא מסה כמו מראש שניר ומרמון: (כד)

תלה
פ"י הסוד

עקב

על התורה

ואנחפל לפני ד'. פ"י הרמז"ן הולכתי להתנפל עליכם ארבעים יום וארבעים לילה על החטא הגדול שחטאתם כי מתחלה אמר ד' להשמיד אתכם עד שהתפללתי אל השם: (כו) ואומר וגו' אל תשהה עמך ונחלחך. כי זאת היתה תפלתו קודם רדתו מן הבר וממנה נענה צוינחם על הרעה ולא הזכיר תפלת מ' יום ומ' לילה כי ארוכה מארץ מדה: (כח) מבלי יכולת ד' להביאם אל הארץ. כתב הרמז"ן צמרגלים כתב מצלתי יכולת ד' להביאם אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם צמדצר וכאן אמר ומשנאפו אותם הושיאם מארץ מצרים והמעם כי צמרגלים שהיו קרוצים לארץ וראה שאין צידו יכולת כנגד העמי' ההם שחטם צמדצר אצל בכלן אמר ומשנאפו אותם הושיאם להמית' צמדצר כי היתה השגחה האם בהם צמרים מרס הושיא' אותם משכ והמעם שהיו צמעשה העגל עדין קרוצים למצרים ורחוקים מארץ כנען יאמרו גם צהיותם צארץ מצרים ידע שאין יכולת צידו להביאם אל הארץ אשר דבר להם ועל כן שנאם לצלתי החל להם לעיני הגוים אשר נודע אליהם לעיניה' ויושיאם מארץ מצרים להמיתם צמדצר במקום שלא יודע מה היה להם והיו צרעה הושיאם להרוג אותם צמרים מקום אשר לא עזר צו איש והכוונה צמענות הצלה כי הגוים יאמרו על ד' חלקינו כחלקי גויי הארצות:

י (א) בעת הריא אמר ד' אלי פסל לך. שנחמה אלי שיכתוב לוחות שניות אצל הראשונות הוא מעשה חלקים ומכתב חלקים ואלו ליוה אופי שיהו מחזב די והמכתב כמכתב הראשון באצבע חלקים: ועשירי לך ארון עץ. פירש"י שאין זה ארון שעשה בצלאל וכו' ופי' עוד שאותו של צלאל היו צו לוחות וצאל משה צברי לוחות. וכתב הרמז"ן שאין זה דעת רצותינו אלא דעתם לומר שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון וכן נראה כי הנה היה ארון זה שעם צברי לוחות כל ימי היותם צמדצר כי לא היה צמשן צצית קדשי קדשים כי אם ארון אחד וכן שלמה לא הכניס צצית קדשי הקדשים אלא ארון אחד אלא וודאי הארון של משה נמוהו אחר שנעשה ארונו של צלאל כדין כל תשמיש קדוש ולפי זה ועשית לך ארון עץ כדי שתשים הלומו' בתוכו צעת שתרד ויהיה כולו עץ הוא וכיסויו והיו הלוחות בתוכו עד שעשו המשכן ואז עשו הארון מלופה זהב והכפורת אשר עליו זהב טהור ולא אמר לו כן צלוחות הראשונות לפי שהיה גלוי וידוע לפניו שיצטרם ולפי זה ויהיו שם כאשר ליוני ד' חלקי עד שנעשה המשכן שיוני ואל הארון תתן את העדות. ועל דרך הפשט יתכן לפרש ועשית לך ארון עץ רומז לארון שעשה בצלאל כי מתחלה צמרגלים משה על משכן וכליו והיתה המלוא הראשון' שם ועשו ארון עצי שמים כי הוא עיקר הכוונה בכל המשכן להיות השם יושב הכרוצים ואחר כן עשו העגל וכאשר נחמה השם למשה וליוהו לו צלוחות שניות ליוהו צקנה שיעשה ללוחות ארון עץ והיא המלוא הצלוחות הראשונות והנה הזכיר לו

תלו

על התורה

עקב

פי' הטור

המזוה הראשונה והכלל תלוי זה וזוה למד משה לעשות כל המשכן וכליו ויהיה פי' ויהיה שם כאשר ציוני ד' אלקר שיהיו שם לעולמי עולמים כאשר ציונו בתחלה ואל הארון תתן את העדות והנה צדדתו הניח הלוטות צאהל מועד עד שעשה המשכן וארון כי אלו לא שיצר הראשונות היה מניחם צאהל עד שיעשה צללאל הארון וכן שצרי לוחות על כרמינו שם היו כי לא החזירם עמו להר ואל יקשה צעיניך מה שאומר ואעש ארון עני שנים ואפסול שני לוחות דמשמע שעשו משה מיד אינו אלא שמסלים ענין הארון כאחד. תדע שהלוחה לא כך היתה שציונו פסל לך ועלה אלי הרהר ועשית לך ארון עץ אלא האריך לומר ולכתוב על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות אשר שצרת לומר שהיו ככתב הראשון ורצוי שיהיו צארון כמו שזוה צראשונות שאועד שמה לצני ישראל ונקדש בכבודי. ולקך השלים: (ג) ואעש ארון. להשלים המזוה והמעשה בקלרה ואחר כך שצ להאריך צמוקדס ופי': (ה) ואפן וארד מן ההר ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי. צדדתי מן ההר: ויהיו שם. לעד: כאשר ציוני ד'. להיות כזוה שוכן צתוך צני ישראל: (ו) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן. פרש"י מה ענין זה צבאלן ועוד ופי מבארות צני יעקן צלו למוסרה וכו' מדצרי אגדה. ור' אברהם צרודף לעולם אחר הפשט נדחק לפרש כי צארות צני יעקן איננו צני יעקן ומוסרה איננו מוסרות אלא קדש נקרא צארות צני יעקן ושם צצדד הר ההר מוסר' ומשם נסעו הגודנה איננו הר הגדוד רק הוא שם כלל ללמונה ופונון ואצות ויצתה הוא המקום הנקרא צארה והנה טעם ארץ נחלי מים כי צמשענותם כרו הנדיצ' וילאו המים ופסוק משם נסעו הגודוד' דצק עם ויכהן אלעזר כי ישראל לא הקריצו וצחים אחר נסעם מהר סיני. ויתכן שהקריצו צצואס אל ללמונה ופונון ושם היתה תחלת כהונת אלעזר צכהונה גדולה וצארותם המקומו' שמש צראש השנה ושימש צמקום הנקרא צאר ציו' הכיפורים והנה פי' הפסוק ויכהן אלעזר כאשר נסעו אל מקום פלוני ולמה כיהן אלעזר כי השם הצדיל צעת עשיית העגל את שצט הלוי לשאת את הארון ולעמוד לפני ד' ולשרתו צני לוי עם צני אהרן ולצרך צשמו עד היום הזה כי אלעזר היה נושא את כפיו. וכתב הרמב"ן וכל אלה דצרי רוח כי איך יתכן צכל אלה מקומות חדשים שלא נזכרו צמסעות ועוד שמנהג הפסוק צכל מקום לשנות מעט צהצכירן השמות פעמים צין צשם מקום צין צשם אדם וכ"ש צכלאן שהם שוים כי מוסרה למוסרות איננו שינוי וכן חר הגדגד והגדגדה שם אחד הוא ויצתה שוה לגמרי וטעם ויכהן אלעזר כי צהר ההר כיהן אלעזר כשמת אציו כאשר הלצישו הצגדים כי מיד היה מרובה צגדים. ונראה צעיני כי הר ההר גדול צהרים ארוך כמה פרסאות ושמו מוכיח עליו כי הוא נקרא

תלו פי' הטור עקב על התורה

הר וקראו לו הבר לגודלו והיה סוף הבר על גבול ארץ אדום וראשו קרוב
 לחשמונה והיו צמישור אשר לפני הבר הבר ערים או מקומות הנקראים
 טוסרות וזני יעקן וחר הגדוד ויטצתה ועצרונה ועליון גזר וקדש ואלו
 המקומות אין ציניהם מרחק רב כי המחנה הגדול לא היו הולכים ציוס
 אלף פרסה או פחות ונסעו מקדש וחנו צהר הבר צמקוס שכל אשר היה
 צרגלי הבר ואז ליוה השם למשה והעל אותם הבר הבר שיעלה למעלה
 לראשו הוא תחלת הבר והנה עלו על ראשו של הבר והגיעו כנגד מוסרות
 ומת אהרן שם והוא שנאמר וימת שם אהרן צראש הבר והוא כנגד מוסר'
 ואיפשר שהיו מקומות האלה צשמותם נחשבים כהר עלמו ויקרא ראש
 הבר וכנגדו צמישור מוסרות ושם כל אחד מוסרה שיאמרו מוסר' אשר
 צהר ומוסר' אשר צשפלה. והי' צמקוס שנקרא חשמונה צרות צדה
 נקראים צרות צני יעקן כי הם חפרוס וצאים להשקות לאנס ועצרו
 עליהם וצאו למוסר' והיו שאמר כאן נסעו מצרות צני יעקן מוסר'
 ומה שאומר צמסעו' ויסעו ממוסר' ויחנו צצני יעקן זהו צמקוס שנקרא
 צני יעקן ואמר משם גוגדוד' ויטצתה ארץ נחלי מים ולא הזכיר שאר
 המסעות שאינו צא עתה להזכיר המסעות ולא הזכיר אלא אלו לומר שכול'
 משקה ועמדו שם ימים צעבור הנחלים. ויתכן עוד שנאמר כי כאשר עלה
 אהרן צראש הבר וימת צראש הבר כנגד מוסר' ויקצר שם חזרו צני ישראל
 אל מוסר' לספור ולצכות על קצר איש האלקים והיו שנאמר כאן שנסעו
 מצרות צני יעקן מוסרה והיו גדוליהם בכל השלשים יום עולים לראש
 הבר וסופדים לקדוש ד' ויקצו אל המחנ' צמוסרה ואחר השלשים יום
 נסעו צמסע אחד ממוסר' עד גודגדה כי עתה צשנס הלכו צמהר'
 ולא חנו צצני יעקן שהי' צאמצע הדרך ומשם יטצת' והזכיר כי היה שם
 המקום יטצתה צעבור שהי' שם נחלי מים ושאר המדבר ארץ ליה ולמאון.
 והזכיר כאן מיתת אהרן צעבור שאמר ואהפלל גם צעד אהרן צעת הריא
 ולא הגיעו עונש לא צגופו ולא צזרעו כי לא מת עד שנת הארבעים שהי'
 זקן וצצע ימים ויכהן אלעזר צנו תחתיו. ואמר וצני ישראל נסעו ולא
 אמר ואתם פדרך כל הפרשה כי צתוכחות מדבר אליהם להוכיח אותם
 אצל צזה מספר מפעי צני ישראל: (ח) בעת ההיא הבריל ד' ארז
 שבט הלוי. פרש"י מעת שטעו צני ישראל צעגל. וכתב הרמב"ן ולפי
 זה צריך לומר כי מהעת ההיא הוצדלו צמחשצה לפניו ית' כי לא הצדלים
 צמעשה עד השנה השנית צחדש השני או ירמוז למה שאמר מלאו ידכם
 היום לד' כי יהיה לכם זה מלואים לעצותם הכסו' ולוייה. והנפון צעיני
 כי צעת ההיא השני כמו הראשון כי צעת ההיא שאמר לי פסל לך נתרצה
 לישראל וליזה על המשכן ואז נתרצה גם לאהרן וליזה ועשו צגדי קודש
 לאהרן אחיק ולצניו וליזהו צמלואים ולכך אמר כי אלעזר כיהן תחת אציו
 שהיתה להם משחתם כהונת עולם ועשה הצדלת כל הצצע ענין אחד כי

תלח על התורה עקב פי' הטור

מן המקום ההוא עלה במחשבו' שיהיה שצנו נתונים לו לעזור לעבוד את עבודת המשכן. או יאמר שצנו לוי נזל צעת הריא להיות הכהנים מהם כי גם הם נושאים הארון וכן ויתנה אל הכהנים צני לוי הנושאים את ארון צרית ד' והם שישרתו לשם ויצרכו צשמו. ועעכ: עד היום הזה. צעצור כהונת אלעזר כלאומר אז הצדילס לשרתו ויהי כן עד היום הזה: (יב) ועתה ישראל מה ד' אלקיך שואל מעמך בי אם ליראה. פי' הרמז'ן שהוא נמשך על לטוב לך פי' שאינו שואל ממך דבר לזררכו רק לזררכך שתיראנו כדי שייטצ לך ולאמר הטעם כי: (יד) לד' אלקיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה. וכולס נותנים כבוד לשמו וליננו ריך לך. (טו) רק באבוהך חשק וגו' ויבחר בורעם אהריהם בכט. פי' שאתם מצחר זרעם ולא צישמעאל ולא צעשו. ופי': כיום הזה. כי כן יהיה צכל זרעם לעולם: (יו) ומלתם את ערלת לבבכם. שיהיה לצכס פתוח לשמוע: וערפכם לא תקשור. כאצותיכס שקראס קסי עורף שיצבו עם המזרים ונכנס הטעות צלצס שיש תועלת צעצורת המלכיס או לצא השמים אצל אתם תדעו ותשכילו כי ד' אלקיכס הוא אלקי האלקיס הם מלאכי מעלה ואלוני האדונים כל לצא השמים אשר להם ממסלה צשפלים כי הוא האדון אשר שט להם משערים צארץ: (יז) אשר לא ישא פנים. לאחד מן האלקיס והאלדונים להגן על עובדיהם: ולא יקח שחד. פי' אפילו לדיק גמור שיעצור עצירה לא יקח ממנו נזוה ממלותיו לכפר לו אצל יענשהו על חטאו ויגמול לו ככל עוצותיו. והנכון לפרש אשר לא ישא פנים לגדולי צני אדס צריצס עם קטניהם ולא יקח שחד מעשיריהם צריצס עם דליהם כי הוא עושה משפט גר יתוס ואלמנה מן הגדולים וקצע את קוצעיהם נפש: (יח) להת לו להם ושמלה. והס כל זורכי האדס והנה הוא מפרנס העניים אשר אין להם אוהב וריע: (כא) הויה ההלתך. פי' הרמז'ן הוא יהיה כל תהלתך שתהללוהו תמיד ותהלתו לאחר לא תקן. אי נמי הוא תהלתך שבו אתה מהולל על כל העמים: והויה אלקיך. שייחד שמו עליך ולא כשאר האומות שחלק להם שרי מעלה עליהם כי עשה עמך הגדולת והנוראות שמהם תכיר כי אתם חצלו ונחלתו ותמיד עינו עליך לטוב:

יא (א) ושמרת משמרתו. פי' הרמז'ן ליראה מפניו שלא לחטא כי אחר שזוה צאהב' מזה ציראה וצחוקיס וצמשפטיס וצמנות. או ושמרת משמרתו שתשמור מה שהס שומר את הגרים והזון דלים וצציונים ועושה משפט גר יתוס כדרך שאמרו ללכת צדרכו מה הוא רחוס ותנון אף אתה יהי רחוס וחזון: (ד) אשר הציף את מי ים סוף על פניהם וגו' ויאברם ה' עד היום הזה. כתצ הרמז'ן לא הציותי מהו עד היום הזה כי כל המתים ציס אצדון עולם הם אוצדים ויתכן שחזר לכוסיו ולרכצו שאצד סוס ורכצ

תלם
פ"י הסוד עקב על התורה

ממזרים בכל הדור ההוא כי הולילו כל הסוס והרכב עמם ואזרו כולם והיתה ממלכה שפלה בלא רכב וסוס חיל ועיוזו. ור' אברהם אמר שלא קמו בנייהם תחתיהם להיות כמותם כי השם אצד הרודפים צים ואצד צמזרים זרעם לא נשאר להם שם ושאר כי הרשיעו יותר מכל המזרים לרדוף אחרי גאולי ד'. והזכיר: (ו) ואשר עשה לרתן ולאבירם. ולא הזכיר אשר עשה לקרח ועדתו ש לאה אש מלפני ד' ותאכל אותם צעזור כי איש זר הקרב להקטיר קמורת הוא מלאוי הכהונה ולעולם הוא נענש לדורות כאשר קרה לעזיבו על כן לא מנאו מאותות המדבר: (י) לאא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם. פי' הר' משה צר' נחמן פשטו של מקרא בדרך אזהרה נאמר שאמר להם ושמרם את המלוה וירשם ארץ זבת חלב ודבש כי השם יתן מטר ארנכס צעתו והארץ תתן יכולה אצל דעו לכם שאינה כארץ מזרים להשקותה ברגל מן היאורים ומן האגמים אצל היא ארץ ברים וצקעות למטר השמים תשתה מים ולא צענין אחר ולריכה שידרוש אותה תמיד צמטר כי היא למאה מאוד ולריכה מטר כל השנה ואם תעברו על רצון השם ולא ידרוש אותה צגשמי רצון הכה היא רעה מאוד לא תורע ולא תלמית וחזור ומפר' כל זה צפרשה שניה אם שמוע תשמע ונתתי מטר ארנכס צעתו ואם לא תשמעו ועלר את השמים ואצדתם מהרה והזכר ארץ מזרים כי הפרשה תזירר כמיהג של עולם כי אעפ"י שהכל צרשות השם ית' ונקל צעיניו ית' להאציד יושב מזרים ולהוצים יאוריהם אצל ארץ כנען תאצד מהרה יותר שלא יתן צם מטרות עונו כי החולה לריך יותר זכות ותפלה שירפאבו השם מן הצריח שלא יצא עליו חולי: (יג) בכל לבבכם ובכל נפשכם. פרש"י שכבר הזכיר בכל לצבך אזהרה ליחיד ואזהרה לרבים. והרמב"ן כתב ביאור הענין כי השם אינו עושה נסים תמיד לתת מטר הארץ בכל עת ולהוסיף צדגן תירוש וינהר ולהרצות צעשצ השדה או שיעזור שמים ויבש הארץ רק על מעשה רוב העם אצל היחיד הוא צזכותו יחיה והוא צעונו ימות והנה אמר כי צעשותם כל המלוה מאהבה שלימה יעשה השם עמהם את כל הנסים האלה למויבה וצעצדם ע"ז יעשה עמהם אות לרעה כי הנסים לא יעשו למויבה או לרעה רק ללדיקים ולרשעים גמורים אצל הצניונים כדרך מנהגו של עולם יעשה צרם מוזה או רעה כדרכם וכעלילותם: (טו) ואכלה ושבעתי. פי' ר' אברהם שב אל דגך תירושך וינהרך ולא אל הקרוז שהוא עשצ צדק. והרמב"ן כתב והנכון צעיני שהוא שב אל הכל ואכלת ושבעת דגן תירוש וינהר וגם צני לאן וצקר והכי איתא צסיפרי ואכלת ושבעת כשנה מתוך שהיא אוכלת ושבעת עוצדת האדמה ד"ל מן סווללות. (יח) ושבתים את דברי אלריה. פי' רש"י אף לאחר שתגלו היו מלויינים צמנוות וכו'. וכתב הרמב"ן פשיטא שהרי מוצת הגוף הם וחוצת הגוף נוהגין בכל מקום אלא צסיפרי דורש שמאלו נלמד לכל חוצות

תמ

על התורה

עקב

פי' הסוד

הגוף שנוהגין אף בחון לארץ ושמות התלויים בארץ אינן נוהגין אלא בארץ. ויתכן בדרך הפשט שצא להוסיף צכאן לדבר צס כי שס ליוה ודצרת אתה צס בצצתך צציתך וכאן הוסיף שילמד איתה לצניס עד שידצרו צס הצניס צכל שעה וכן הוסיף כאן ילמדתם אותם כי ושנתם אינו אלא שיכפר להם המצות וכאן עד שילמדו אותם וידעו ויצינו טעמיהם לדצר צס עמך וכן הוסיף כאן כימי השמים על הארץ שהוא לדור דורים: (כב) כי אם שמור השמרון. פי' ר' אצרהס שצ למעלה זה שאמרתי לכם שתאצדו מהרה מעל הארץ הטובה דעו שלא תכנסו שס צתחלה ולא תנלחו אס לא תשמרו מצות ד'. ולדבקה בו. כתצ ר' אצרהס צסוף ר"ל שתלך צדרכיו עד שתבי ראוי לדצקה צו צסוף. והרמצ"ן כתצ שהוא אצורה אזה: ות ע"ז כמו שאמר ולאותו תעצוד וצו תדצק והכוונה להזהיר שלא יעצוד השס וזולתו אלא. לשס לצרו יעצוד צלצו וצמעשיו. ויתכן שיכלול הדציקה לומר שתהיה זוכר השס ואהצתו תמיד לא תפרד מחצבתך ממנו צלכתך צורך וצשכצך וצקומך עד שלא יהיה דצרו עם צני אדס רק צפיו אצל צלצונו וצלצו אינו עמהם רר הוא לפני השס ויתכן צלנשי המעלה הזאת שתהיה נפשם גם צחייבם צרורה צרור החיים וזה שאמר יהושע וצסם אלהיהם לא תזכירו ולא תשציע לא תעצדו ולא תשתחו' להם כי אס צה' אלהיהם תדצקו כאשר עשיתם עד הוצס הוא כי צהיותכם צמדצר וענן ה' עליהם והמן יורד מן השמים והשליו עולה והצאר לפניהם וכל מעשיהם צידי שמים צדצרים נסים קנה כל מחשצתם ומעשיהם עם השס תמיד ולכן הזהירם יהושע שגם עתה צארך בהסתלק מהם המעשים הנפלאים ההם תהיה מחשצתם תמיד לדצקה צסם הנכצד ולא תפרד כיונתם מן השס: (כד) כל המקום אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם יהיה. על דעת רבותי' ה' צ' הצטמות שכל מקום שיראו לכבוש גם צשאר ארצות יהיה שלהם והמצות כלס נוהגות צו כי כל ארץ ישראל מן המדצר והלצנון ועד היכ האחרון יהיה צכולס שאתם חייצין לכבושו ולאצד משס העמים כמו שאומר כאן וירשת גוים גדולים ועצומים. והצטיח: (כה) לא יתיצב איש בכניכם. צין צארך הנזכרת צין צכל נקוס אשר תדרוך כף רגלכם צו. והא דליכא מאן דאמר שס ריש שכיצש דוד נקראת כיצש חיד ואינה צכלל כל מקום אשר תדרוך וגו' מפני שלא שאל צאורים ותומים ולא נמלך צסנהדרין כי היה חיי צ להורים ו' עממין תחלה ואחר כך אס ירצה ילך אל ארץ אחרת כאשר הצטיח השס צכאן:

פרשת ראה

(כו) ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. לפי הפשט אמר לשון יחיד ראה כי עם כל אחד ואחד מדצר. וי"ט

תמא פ"י הטור ראה על התורה

ליבושע אמר ראה אנכי וגו' והזכירו לצדק את ישראל כשיעברו את הירדן. וי"מ לפי שקללות וזכרו' שצממנה תורה כולם נאמרו צלשון יחיד. ד"א אמר לשון ראה כי המשליך גורל עם חזירו הוא מכסה הגורלות וגם החלקים שלא יצורר חזירו חלק היפה אבל אתה ראה הגורלות וראה החלקים וזמרת צחיים וזהו אתה תומך גורלי שאתה תומך ידי ליתן אותה על הגורל הטוב לצרור אותו: צצרכה נאמר את הצרכה לשון ריבוי כי לא נפל מכל דצרו הטוב אבל צקללה לא נאמר את אלא והקללה. וצקללה נאמר אם לא תשמעו וצצרכה נאמר אשר תשמעון אלא אמר צלשון ספק אלא ודאי תשמעון וגם אמר לשון אשר כענין שנאמה אשרי אדם שומע לי: (בט) ונהרהר את הברכה על הר גריזים. פרש"י כתרגומו ית מצרכיא. וכתב הרמב"ן ואינו נכון כי עדיין לא נזוה צמצרכים אלא פירושו הנה אנכי נותן לפניכם היום דרך צרכה ודרך קללה כמו שמפרש אשר תשמעו וגומר ואם לא תשמעו וגו'. וזוה שיתנו הצרכה על הר גריזים פ"י שיצרכו שם השומעים אל מלות ה' והקללה על הר עיבל שיקללו שם אשר לא ישמעו אל מלות ה' והיה **מיפסד** שיתנו בכל השצטיים הצרכה וצכולס הקללה או שיאמרו הלויים הכל או **שיבא** איש אחד משצטיע לכולם ואחר כך שב לצאר שם אלה יעמדו **לצדק את העם** על הר גריזים ואלה יעמדו על הקללה ואמר וענו הלויים ופ"י שם כל הענין כי צכאן מפני אזוהרתו אשר אמר ראה אנכי וגו' הזכיר מקצת המזוה וחזר לצאר אותה צמרומה: (לב) ושצמרתם לעשות את כל החוקים ואת המשצטיים. גם כאן מזוהר צחוקים וצמשצטיים קודם שאר המלות ומזכיר תחלה המשצפט צע"ו ומשמשיה כאשר פ"י צסדר ואתתנן:

יב (ר) לשכנו תדרשו. פ"י שתלכו מארץ מרחקים ותשאלו דרך צית ה' ותאמרו איש אל רעהו לכו ונעלה אל הר ד' ואל צית אלהי יעקב: (ו) מעשרוהיכם. פירש"י מעשר שני ומעשר צבהמה לאכול לפנים מן המחינה ותרומת ידכם אלנו הציבורים וכתב הרמב"ן כך הוא דב"ת רצותינו ועל דרך הפשט הזכיר העולות והזבחים שחייב לאוכלם שם לפני ד' והזכיר גם כן שיציא שם המעשר והתרומה שיתן אותם לכהנים וללויים משרתי ה' וישמחו גם הם עמכם ועם צתיכם ופ"י תרומת ידכם מפני שהתרומה לא נתנה צה התורה שיעור אבל היא כאשר תרים ידו. ואני סוצר צפשוט של מקרא זה כי תרומת ידכם הוא מה שהרים לשם טכספו וזהו לעשות אותו קרצו עולה או זבח והזכיר צקרצן ג' מינים הנדרים אשר הם הרי עלי קרצן. והנדצה שהם הרי זו. והתרומה אשר ירים מכל אשר לו כסף או זהב או שהציא צהטתו חולין לעזרה ויאמר הרי זו מידי לשם והוא מלשון כל מרים תרומת כסף ונחושט וכן כל תרומות הקדשים אשר ירימו בני ישראל לשם קרצנות הם כי כל מה שירים אדם לשם מכל אשר לו צין לקרצנות צין לצדק הצית

תמב

על התורה

ראה

פי' המור

בין לכהנים הכל נקרא תרומה דכתיב ויקחו לי תרומה והוא לבדק הצית וכתב במכס ונתת לאלעזר הכהן תרומת ה' והוא חולין גמורין צידו. ולא אמר הכתוב תרומותיכם שלא נטעה בתרומת הכהנים אבל אמר תרומת ידכם מה שהרימו בראונכם מן הצא צידכם. והנה כל הנזכרים כאן חייבין במחילה כי פי' מעשרותיכם מעשר צהמה ומעשר שני הנאכלים לפני ד': (ח) לא תעשון ככל אשר אנחנו וגו'. כתב ר' אברהם בדרך הפשט פירשו בו צעבור שהיו נוסעו' ממסע למסע ויקריצ עולה במסע מי שירצה ויש מי שיתן זכור לאנו ויש מי שלא יתן כי המלוה זאת תלויה בצארץ ועל זה אמר לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים אלא עליכם חובה להציא הצבורות. והרמב"ן פי' כי ישראל נטווו במדבר לצבוח בקרם ולאנס שלמים לה' לפני המשכן אבל צאי זה מקום שיהיה המשכן יעשו אותם ואם לא ירצה לאכול צמר לא יתחיל להציא קרבן כלל וגם אינו חייב להציא צבורות ומעשר צהמה והנה לא יצא בחיוב למשכן כלל ואפי' ברנלים לא נתחייב לצבוח שם וכן אחרי זריקת הדם והקטר החלב בשלמים יאכל אותה במדבר בכל מקום שירצה כי לא נתן להם הכתוב מחילות אבל יאכל אותם במחנה וחוץ למחנה והנה אין להם בכל ענין הקרבנות חובה רק איש הישר צעיניו יעשה על כן צוה בכלן כי אחרי המנוחה והנחלה לא יעשו כן אבל יצאו בחובה למקום ידוע ומיוחד נצטר מהשם ויצאו שם הזבחים והמעשרות והצבורות ויאכלום שם במחילה לפני השם. ומה שאמרו רבותינו בדבר הנידר ונידב שהוא קרב צהמה מורש מייתור המקרא כמו שמפרש בפרק צתרא דזבחים. ואיני מצין מה שכתב יאכל אותם במדבר צאי זה מקום שירצה כי לא נתן להם הכתוב מחילות דהא תניא בפרק צתרא דזבחים קדשים קלים בכל מחנה ישראל ומפרשין לה בכל מקום שחנו אבל לעולם חוץ למחנה לא ועוד תניא התם כשם שמחילות במדבר כך מחילה צירושלים וכו' ואיפשר שרצה לומר בלחה מקום שירצה שהרי בכל מקום שהיה המחנה היו אוכלים: (כ) כי ירחיב. כתב הרמב"ן אין זה כמו ואם ירחיב ד' אלהיך נצולך ויספת לך עוד שלש ערים שאם כן לא היה צמר תלוה מותר מיד בצואם לארץ אבל שם מפורש כי יכרית ד' אלהיך את הגוים האלה שהם ז' עממים אז תבדיל ג' ערים ואחר כך אמר ואם ירחיב עוד ד' אלהיך את נצולך דהיינו שיתן לך כל י' עממים ויספת לך עוד שלש ערים אבל כאן כתיב כי ירחיב כאשר דיבר לך והם ז' גוים שה' נותן לך את ארצ' לךך הותר לך צמר תלו' מיד אחר כיצו וחילו'. ואעפ"י שהפסוק תולה בהיתר בריחוק מקום לא שיהיו הקרובים יושבי ירושלים אסורין כי הפסוק מדבר אל כל ישראל ואומר כאשר ירחיב ד' את נצולכם ולא תהיו כלכם יושבים סביב המשכן כמו עתה תהיו מותרין בחולין: (כא) וזבחת וגו' כאשר צויהיך. דרשו רבותינו שנלטה על פה צהלכות שמיטה. והרמב"ן פי' פשט הפסוק כאשר צויתך כבר בקדשים כי שמיטה נלשון הקודש הוא הכורת סימני הנואר

תמג פ"י הטור ראה על התורה

ואל תשיצני מן וישחטני כלאן צמדצר כי הוא מליצה שזבח אותם כלאן. והנה כבר לזה צדקשים ושחטו שהוא צסימני הלאור וזיוה שיהיה כל מה שהם אוכלים שלמים ועתה כשצבא להתיר החולין אמר וזבחת כאשר לוייתך צהיותם קרבנות ותאכל אותם חולין בכל אות נפשך בכל מקום: אך כאשר יאכל ארז הצבי ואח האיל. צצביל צצמדצר לא הותרו לאכול אלא שלמים והותרו עליהם מלאכולם צצמטאה: (כב) ארז הצבי וארז האיל. שאין מציאים מהם קדשים. ואין ללמוד טכאן להתיר חלב חולין כמו צצבי ואיל שלא דימה אותן לצבי ואיל אלא צענין אכילתן אצל לא לענין היתר חלב מדלא קאמר כל אשר יאכל צצבי ואיל יאכל צו וכן אמר בכל מקום העמא והטור יאכלנו צצבי וכאיל ולא אמר צצום מקום יאכלנו צצבי ואיל לצד. ופ"י: אך. לכן אזהרה לפי שמתחלה היה אסור לאכול רק שלמים ועתה התיר לאכול חולין הוה אמינא וכ"ש שלמים ואם ירצה יקריצם צצמה ועל כן הזהיר אך כאשר יאכל הצבי והאיל כן תאכלנו שלא תקריצ ממנו לא חלב ולא דם ולא תזהיר מהם העמאים כלל. והורגך להזהיר כאן בחולין על הדם לפי שנאמר צאיסור הדם ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר והוה אמינא דוקא קדשים שמכפר אצל חולין שאינו מכפר שרי קמ"ל אצל צחלב לא הוזכר צאיסורו כן וגם אין כל הקרב מן האימורין אסור ולא כל שאינו קרב מותר. ועוד כיון שזה כאן שנשחטו ונאכלו אותו כאשר יאכל את הצבי ואת האיל הוה אמינא דליטעון כיסוי קמ"ל ולכך אמר על הארץ תשפכנו ולא אמר צארץ דהוה משמע שיהא עמון צארץ וכיון שאמר שאינו צריך כיסוי הורגך להזהיר תחלה על אכילתו. ועוד חשש הכתוב שלא יטעו צדם לומר צמדצר שהיה הכל קרב שלמים שאסור לאכול הצער עד שיזרוק הדם והנה הדם מעורב צאכילת הצער וצצבי ואיל צעצור שאין דמם קרב לזה שנכסה אותו צעפר וכן דם העוף הצריך כיסוי צעצור שאין העוף קרב שלמים ואם כן היה ראוי צצער תאווה שנכסה אותו או שנאכלנו עם הצער צנחירה או שנאכלנו צפני עלמו ממה שנשפוך אותו על פני הצדה כדי שלא יהא נראה כוזבח לשעירים על כן אמר שזבח הצקר והלאן ולא נאכל הדם עם הצער צנחירה וכן שלא נאכלנו עמו כאשר מן החי אלא נשפכנו על הארץ ולא נחוש לו. והורגך עתה לומר זה (ג"כ) כשהוא צעל מוס מפני שהיה תחלה הדם על המזבח לכן הורגך עתה לומר כשהוא צעל מוס שלא ינהגו קדושה צדמו וגם לא יהיה צצל יפסו אותו כמים. וכתב עוד הרמב"ן והנכון צעיני צטעם הענין כי מתחלה צהיותם צמדצר ילל ישימון ושעירים ירקדו שם והיו יולאי מורים הרגילים צהם אמר להראות דם על פני הצדה ושלא לזבוח כלל רק לפני ד' להרחיקם מן החטא וצצואם לארץ והורגך להתיר להם צער תאווה מפני הרחקת המקום לא חשש אם ישפכו צציהם דם צקר ולאן על הארץ אצל דם חיה ועוף אשר יזר צצדה וציער ומנהג לשוחטם ולהציאם לצית השחיר המטה כמו שהיתה

תמד

על התורה

ראה

פי' הסוד

לכסות דמס צעפר שלא יקריצנו לשעירים: (כג) רק חזק לבלתי אכול
הדם. אמרו רבותינו מלמד שהיו שטופים צדס וכו'. וכתב הרמב"ן ודאי
זה הטעם מספיק לריצוי הזהרות שבו אבל אין מתישב לי למה אמר
זה הלאו רק חזק כי מה חזק ואימון יש צהור מן הדס והיה רלוי
שיאמר לחומר תשמר לך לבלתי אכול הדס ומלאנו לשון חזק כשמזהיר
צבל המנית שאמר הצ"ה ליהושע רג חזק לשמור לעשות כל המצוה אשר
ליוך משה עצדי אבל צנוטה אחת לא נמלא כן ומה נורך לחיזוק צצז ואל
העשה ממנות לא העשה אחת אבל נראה כי הזכיר צה חיזוק מפני
שממרים דקרו צו כי היו זבחים וצביהם לשעירים כדכתיב ולא יזחוו עוד
וצביהם לשעירים והיתה העבודה הליא צאכילה מן הדס כי היו מקצנים
הדס לשדים והיו אוכלים עליו וממנו כללו הם קרואים לשדים. ולא שיהיה
זה עיקר טעם איסור הדס כי הפסוק מפרש טעמו כי הדס הוא צנפ'
יכפר אבל מזה היו שטופים צו והנה היו מתנצלים צו ומגידים צו עתידות
ולכך הזהיר הכתוב שאם ישמע מאוכלי הדס דצר עתיד וצא האות והמופת
אל יפתה לצו אבל יחזיק צתומתו וצאמונת השס ואל יאכל מן הדס צשום
ענין ואל ינסה המעשה ההוא: (בח) שחור ושבעה את כל הדברים
האלרי. ולא אמר חקים ומשפטים או עדותיו ומצותיו אלא אמר כל
הדברים להכניס צשמירה הואת גם הטוב והישר: (ל) איכרה יעבדו
הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני. פי' הרמב"ן אין
זה הזהרה שלא יעשה כן לע"ז כי הכתוב אומר לא תעשה כן לר' אליהך
אלא הזהרה שלא תאמר כאשר עבדו הם לאלהיהם אעשה גם אני לשס
הנכבד ועל זה מזהיר לא תעשה כן לר' אליהך כי תועבת השס הוא
לעשותו: (לא) כי גם את בניהם וארץ בנותיהם ישרפו באש
לאלהיהם. שהוא דצר מתועב לשס לשפוך דס נקי ועל כן אמר את כל
הדברים אשר אנכי מורה אתכם להזהיר על מעשה הקרצנות ועבודת
המקדש שלא תוסף עליו ולא תגרע ממנו. אבל רבותינו שלמדו מכלן לחייב
לעבוד ע"ז כדרכה אפי' פוער לפעור מפני שהזכיר הכתוב איכה יעבדו
ללמד כי נקרא עבודה. ועל דרך הפשט הזהיר ברשס הסדר לא תעשון
כן לר' אליהם לעבדו כאלהי העמים על ההרים הרמים בקרצנותיו ועתה
מזהיר לא תעשה כן לר' אליהך לעבדו במקדשו צעבודה שלהם:

יג (כ) כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום.
(הנהה. עיין צגמטריאות של רצינו המחצר וחסר שס: נציא צגמטרי'
וצנה. שמעטי מרצ אחר. המ"ל.) הכתוב קורבו נציא על פי עלמו
שהוא אומר שהשס או שלוחו דצר עמו צהקין. וכתב הרמב"ן ויתכן כי
ירמוו הכתוב למה שהוא אמת כי צנפשות קלה האנשים כח צבואי שידעו צו
עתידות והוא צעלמו לא ידע מאין יצא לו אבל יתבודד ומצוא צו רוח
לאמר ככה יהיה לעתיד צדצר פלוני ואלוי הנפש צמידושה תדק צשכל

תמה
פ' הסור
ראה
על התורה

נצל שתכנין זו והאיש ההוא יקרא נביא כי מתנבא הוא ועל כן יבא האות והמופת אשר יאמר. ור' אזרבה כתב שאיפשר לפרש שזה הנביא מגנב דבר ה' כגון שאמר נביא אמת פלוני יבא לכם על ענין אחד ושמע זה נביא השקר ממנו ולאמר גם הוא זה האות לאמת שקר שלו: ונתן אליך אות או מופת. פ' הרמב"ן אות הוא סימן על דבר שיהיה אחר כן כגון שאמר דבר פלוני עתיד להיות וכשיבוא זה האות תאמינו כי אחריו יהיה כך וכך והמלה נגזרת מן אמה ומופת הוא שעושה לפנינו דבר שינוי מהודש מטבעו של עולם והיא מלה מקולרת מן מופלת והיו ביציאת מצרים אות' והם הדברים שאמר להם תחלה למחר יהיה האות הזה והיו שם מופתים שעשו צידוש שלא הודיעם תחלה. ופ' ונתן אליך אות או מופת שאמר אני הנביא השלוח אליכם שתעבדו ע"ז וזה לכם האות למחר יבא ארצה או יתן לכם מופת שישליך מטבו לפניכם ויהי לתנין. ועל דרך הפשט מדבר נביא שקר שמתנבא בשם ע"ז פלוני' שלחתי אליך שתעבדו אותה והוא שאמר הכתוב ולא ידבר בשם אלהים אחרים ומת כי כל מתנבא בשם אלהים אחרים מתנבא לעבוד אותם כי הם לו לאלהים. אצל רבותינו פירשו נביא שמתנבא בשם ד' שאומר שהם הנכבד שלחו לאומר שיעבדו ע"ז פלו' כי היה שותף עמו במעשה בראשית או שהוא גדול מכל האלהים לפניו ורונה שתעבדוהו ואפי' אם לא יאמר רק שיעבדו ע"ז שעה אחת חייב מיתה. וזויה הכתוב שלא נשמע למתנבא בשם ד' לעבוד ע"ז ולא נביע באותה ומופתים מפני שידענו מייל"א מלרים שהוא מעשה ממש ולא חזיון ולא מראה כי לד' הארץ ואין אלהים זולתו וממעמד הר סיני כי הוא פנים צפנים דבר עמנו וזונו ללכת בדרך הזה ולא נעבוד לזולתו. וזהו אשר ציוך ד' אלהיך: (ד) כי מנסה ד' אלהיכם אתכם. לנסותכם באתותו ולהרבות שכרכם כאשר תעמדו בנסיונו וקורא אותו בסיון מלך המנוסה: (ה) אחרי רה' אלהיכם תלכו. כתב הרמב"ן שכלך אחר עצמו וממנו לבדו נדרוש כל נעלם ונשאל כל עתיד כענין ותלך לדרו' את ה' וכן עושים ישראל עם הנביאי' כדכתיב האין פה נביא ונדרשה את ה': ואותו תיראו. שתאמינו בלצבכם כי הוא אשר צידו נפש כל חי וצידו להמית ופוקד עון ומשלם שכר: ואת כיצותיו תשמורו. תורת משה. ובקולו תשמעו. לעשות כל אשר יאמר ואתנו מלמד התורה על פי נביאיו. והנה כבר הזכיר את ה' אלהיך תירא ואתו תעבוד והחזירו כאן לומר שלא יירא מדברי הנביא מפני האות והמופת ולא נעבור על עבודת השם נעבור דבריו כי מאת השם לבדו יירא ולא מאל אחר ולהוסיף ובקולו תשמעו. ור' אזרבה כתב אחרי ד' אלהיכם תלכו שתעשו כמעשיו ותרדפו אחרי נתיבותיו: ואתו תיראו. שלא לשאל למה זה: ואת מלותיו תשמורו שהם העיקר: ובקולו תשמעו. מה שהם זכר לעיקר: ואתו תעבדו. במעשה: ובו תדבקו. בלב בראש ובסוף: (ז) אשר לא

פ"י הטור   ראה   תמו על התורה

ידעת אתה ואבותיך. אמר ואבותיך לפי' . אם צא אצו להסיתו כדכתיב רעך אשר כנפשך שהוא אציק לך אומר לך בכבוד שתקצון משאר אבותיך כי אציק אומר לך סקר: (ט) לא תאבה לו ולא תשמע אליו. שאל אצה פי' שנתרצה לו בלבו או שמע אליו שאמר כן אעשה חייב אפי' על הריצוי: ולא תחוס עינך עליו. פי' הרמז', אין לך לרחם עליו שלא יומת: ולא תחמול עליו. על קורבה שיש לו עמך: ולא תכסה עליו. מהעיד עליו צ"ד. ואמר: (יב) ולא יוסיפו לעשות כדבר הרע הזה. כי ענין זה יעשה תמיד לולי המשפט: (טו) ודרשת וחקרת. כתב הרמז"ן מה שכתב בן בעיר הנדחת ובעצד ע"ז ולא בנציא סקר ומסית לפי שהנציא מפרסם עלמו באותותיו ומופתיו ובמסית הכתוב מדבר עם הניסת כי הרוג תהרגו והוא היודע כמו שאומר לא תחמול ולא תכסה עליו אלז בעיר הנדחת ובעצד ע"ז שהם מעשים שמגיעים אלינו בשמועה הזכיר צו יישה וחקירה ולא הולך להזכיר כן צאמר חייצי מיתות כי בקל יודע הדבר וכתב בעדים זוממין ודרשו השופטים היעז בעצור שאין לנו יודעים אי זו משני הכיתות הם אמת בלתי בדרשה רצה ולענין הדין כולן למדין זה מזה צ"ש: (יח) ונתן לך רחמים ורחמך והרבך. שלא תדאג לומר הנה נתמעטתי שהרגתי עיר ויושביה אל תדאג ה"ה מצטיחך שירצה אותך אם תשמע בקולו לשמור מלותיו ולעשות הישר בעיניו: **יד (א) בנים אתם לר' אלהיכם.** בשביל שאמר צכהנים

לא יקרחו קרחה צראשם וצצאסם לא ישרעו שרפת ציאר עתה לומר לא בעצור מעלת הכהנים לצד אסור לפי שהם קדושים לאלהיכם אלא כלכם קדושים וצנים לה' כמו הכהנים לכן השמרו גם כן צמניה הריא כמותם. ועל דעת רבותי שניהם לא אסר אלא על מת. ויתכן שאסר תחלה צכהנים לפי שאם הבאן מקורח ומגודד אינו ראוי לעבודה וכאן הוסיף לאסור צכל ישראל. ורש"י פי' לפי שאתם צניו של מקום אחר ראויים להיות נאים ולא גדודים ומקורחים. וכתב הרמז"ן חיינו נכון שאם כן תהיה המנוה גם שלא על המת. ור' אברהם כתב לאחר שתדעו שאתם צנים לשם והוא אזהב אתכם יותר מהאז לצנו לא תתגודדו על כל מה שיעשה כי כל מה שעשה לטוב הוא ואם לא תצניוהו כאשר לא יצנו הצנים הקטנים מעשה אציהם רק יסמכו עליו: (ב) כי עם קדוש אתה. ואינך כשאר כל הגוים על כן לא תעשה כמעשיהם. וי"מ צנים אתם א"כ למה תתגודדו אף אם ימות אציק או קרובך צנים אתם לר' והנה אציק קיים לכן לא תתגודדו. ולפי דעתי כי טעם כי עם קדוש אתה הצטחה צקיום הנפשות פי' אחרי שאתה עם קדוש וסגולת השם ולא ישא אלהים נפש ומשז מחשצות לצלתי ידח ממנו נדח אין ראוי לכם להתגודד ולהקרח על נפש ואפי' אם ימות צנוער ולא אסר הצכי כי הטבע יתעור' לצכות צפירוד האוהבים אף

תמוז פי' הסוד ראה על התורה

צחיים ומכאן סמך לרצותי' שאסור להתאצל יותר מדאי: (ג) לא תאכל כל הועבה. פי' הרמז"ן להוסיף בדברים האסורים ולכך אמר לא תאכל כל תועבה להגיד כי כל האסורים נתעבים לנפש המהורה וענין כל תיעוב שנאה ומיאוס כי המאכלים האסורים נסים ומולידים עושי ואטימות צנפס ועל כן אמר עוד כל עוף טהור תאכלו להגיד כי אלה אשר אסר נתעבים והאשר טהורים ראויים לנפש המהורה. והנה כלל כל האסורים לנו שהם כולם תועבה ולא הולך לפרוטו אחרי כן השאלים וכל הרמש כי דבר ידוע הוא כי כל נקי הדעת תתעב אותם אבל הזכיר סימני צהמה ומה ודגים והעופות והנבילה להודיע שגם הם מתעבים לנפש ולא הזכיר המריפה שאיננה תועבה אבל גאסרה מפני הארס או הפולי הממית שלא יזיק צאכליו. ורצותי' דכמו כל צפור טהורה להחיר המשולחת של מצורע ופי' טהורה שלא קבלה טומאה וטומאת המצורע לא תדבק צחיה שאין צעלי חיים בצהמה וצפוף מקבלין טומאה: וזה אשר לא תאכלו. לרצות השחומה שכיון שראוייה לקבל טומאה תדבק בה הטומאה הפורחת מן המצורע ואיננה טהורה והיא בכלל אכילה הנתעבת: (כא) פי' עם קדוש אתה פי' הרמז"ן סמך צטר צחל' לבי עם קדוש אתה כי איננו מאכל נתעב אלא נאסר לנו כדי שנהיה קדושים במאכלים או לפיותינו קדושי' שלא נהיה עם אכזרי לא ירחמו שנחלז את האם ונוליא ממנו חלב שנשאל בו את הבן ואעפ"י שכל צטר צחלז יכנס צלחו הזה כי כל מינקת תקרא אם וכל יונק יקרא גדי והוא דרך הבישול והנה בכלל אכזריות: (כב) היוצא השרה. פי' היוצא מן השדה. וי"מ היוצא השדה חוזר על תצולת פי' אף הורע שורע לריק לעשר עליו כמו על הגידולין. ואעפ"י שאמר כל תצולת זרעך אין כל תצולת חייב צמעשר אלא המינין שמפרש אחר בן דנך תיהושך וילהך ופי' דגן ה' מינים הידועים ופי' תירוש יין החדש ויאהר הוא השמן אלא שפי' עשר תעשר כל תצולת זרעך שיעשר צמינים המחויבים צמעשר כל תצולתו וכל היוצא בהם מן השדה יזהר שלא יעשר מן הצא צידו מהם מקלת ויפטור לו המקלת אלא יעשר צין המדות שורע וצין הכיתוסף עליהם. ופשוטו של מקרא ללמדנו שאפי' זיתים וענבים אין מעשר שלהם מן התורה עד שיעשו תירוש ויאהר ופי' שנה שנה שיעשו אותה צ' שנים זו אחר זו ואחר כך פירש כי מקלה שלש שנים תוציא את כל מעשר תצולתך של השנה והיא ותאכלים לעניים לומר כי השנה השלישית של מעשר עני היא:

טו (א) מקץ שבע שנים תעשה שמיטה. כתב הרמז"ן הנכון צעיני שמוהיר על שנת השמיטה עצמה שתעשה אותה שמיטה צחריש וצקליר כמו שאמר והשביעית תשמטנה ונטשתה וזה עשם תעשה שמיטה שתשבות כדרך לעשות את יום השבת וקילר צענין הוריעה והחרישה שכבר הזכירם. צציאור אבל הוסיף לצאר כי היא שמיטה לו' גם הוסיף

פ"י הטור   ראה   על התורה   תמת

בשמיטת כספים. ופי' מקץ פי' ר' אברהם בתחלת השנה כי הראש וסוף יקרא קלה. וכתב הרמב"ן ואינר נכון כי ראש שבע שנים הוא השנה הראשונה של השבע ולאו אמר הכתוב מקץ השנה השביעית היה כדבריו. ועל דעת רבותי' בסוף השבע ולא דיבר הכתוב אלא בשמיטת כספים פי' מסוף כל שבע שנים תעשו שמיטה ולכך אמרו שביעית אינה משמטת אלא בסופה. ועל דרך הפשט פי לשון הכתוב כפשוטו כי קץ הוא סוף וכל דבר יש לו ראש וסוף. וכן כל מנין יש לו ראש וסוף כמו שא' הוא ראש למספר והעשירי הוא סוף האחדים א"כ קץ שבע שנים שנת השמיטה שהוא סוף המספר שהוא ובשמיטת הארץ הכתוב מדבר. ופי' מקץ כמו בקץ כמו כרוב אחד מקלה מזה שפירושו בקלה מזה ועוד האריך ועת לקצר: (ג) את הנכרי הגוש. פרש"י מנות עשה ורובה לומר מנות עשה בנכרי אצל לא בלחיד ולאו הוא מכלל עשה עשה לעצור על לחיד בלאו ועשה. והרמב"ם ז"ל עשה שתיבן מנות עשה ממש לנגוש הנכרי בשמיטה ולהלוותו ברצית: (יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. כתב הרמב"ן יש מפרשים כי לא יחדל אביון מכל הזמנים אלא לעולם יהיה אביון. שגלוי וידוע לפניו שלא יעשו מה שאמר להם כי לא יהיה בך אביון רק אם שמוע תשמע וגו'. והקשה הוא ז"ל כי התורה אינה מתנבאה בפירוש שלא יקיימו התורה ודאי הפסוק רומז כמה שעתיד להיות אצל לא יאמר בפירו' שלא יקיימו התורה ויזוה מזה שתנהוג בעוונתם על המנות ופי' הוא כי לא יחדל אביון וגו' שהוא נמנע שלא ימלא לעולם אביון בלחיד מן הזמנים ואולי ימלא בקלת הימי' ועל כן אני מוזהר עליו אם ימלא ואמר מקרב הארץ על כל הישוב כי ההצטחה שלא יהיה אביון בנו בלחיד אשר ד' אלהינו נותן לנו אם נקיים צו כל המנות ועתה אמר שיתכן אביון בלחיד מן הזמנים ובאחת מן המקומות בלחיד אשר תשצ צו: ולאבינוך בארצך. תמי' למה אמר בלחיד שאין זה מזה תלויה בלחיד וכן בראש הפרשה בלחיד שערך בלחיד ואיפשר שצו להקדים עניי ארץ ישראל כמו שדרשו הפסוק את העני עמך להקדים ענייך לעניי עיר אחרת:

טז (א) שמור את חודש האביב. כבר ביאר בת"כ ענין הרגלים וקרצנותיהן וכאן לא הזכיר הקרצנות אלא צוה שיעלו בג' הרגלים לשמור לפני ד' בעבור שצוה לאכול לפני ד' הבכור והמעשר אמר שיש עוד ג' רגלים שחייבים שיצאו כולם צהם לפני ד' ויחוגו לפניו. וישמחו בשלמיהם ולא הזכיר זמני חג המנות והסוכות בלחיד יום יהיו אך הזכיר מדשיהם דרך קלה שכבר הזכיר בת"כ הכל: (ב) וברחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר. כתב הרמב"ן על דרך הפשט כמו שור שה כשצים ושה עזים שפירושו שור ושה אף כאן ובצחת פסח לה'. אלהיך כמו שמפורש שה תמים ולאו וצקר ואילים ועזים וצני צקר לחוג חגיגה כמו שמורה בשזועות ועשית חג שזועות מסת

תמט

פ"י הטור

ראה

על התורה

נדבת ידך שיציל צקר ולאן לשלמים כאשר תשיג ידו וכן צמוכות שצעת ימים תחוג לה' כן צום בפסח שיצילו שלמים ולכך לא אמר וזצחת פסח לה' אלהיך מן הללך ומן הצקר כמו שאמר מן הללך ומן הצקר תקריצו את קרצנכ'. והוסיף בכלן דברי רצים הזכיר צמלה לחם עוני ולזכור שילאו צחפוזן ולזכור כי היו צמלרים צלחם לר ומים לחן וציאר צמנות השאור שלא יראה בכל גבולך כי מתחלה אמר שאור לא ימלא צפתיכם: (ד) ולי ילין מן הבשר אשר חובח בערב ביום הראשון לבקר. פי' הרמז"ן לא ילין מן הבשר שעשית אותו וצח ציום הראשון שצצצעת הימים הזכרים והוא הלילה ראשונה של פסח כי לא הזכר צפרשה הזאת יום י"ד שחיעת הפסח כלל אבל הזכיר עשיית הפסח צלילה ואכילתו ואכילת מלה שעליו והטעם כי וציחת הפסח והקרצתו ציום י"ד היא מנות הקרצנות והזכיר אותה צת"כ ולא החזירה כאן כמו שלא הזכיר מנות שאר הקרצנו' וכן צג' הרגלים לא הזכיר כאן שנקריצ צהס קרצן: (ז) ובשלת ואכלת. אמר ובשלת סתם כי כזה פי' עלי חש ולא צשל מצוטל: (ח) וביום השביעי עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה. כתב הרמז"ן לא הזכיר ליסור מלאכה ציום הראשון ולא הזכירה גם כן צחג הצצועות וצחג הצמוכות וכן לא הזכיר מנות לולב ולא מנות זכרון ויום העשור והטעם הוא כי לא צא עתה רק להזכיר צראייה וצשמחה שחייצים כל ישראל ללכת צג' רגלים האלה אל המקום אשר יצחר ולחוג שם אים כמתנת ידו והוסיף וציום השביעי עצרת פי' ששת ימים תאכל מנות והשביעי עוד אליהם פי' שיהיו נעצרים לפניו לאכול מנות וצעצור שאמר עצרת היא והיה צמשמע להיותו נעצר על אכילת מלה צלצד כימים אשר לפניו הוצרך להזכיר שלא תעשה וכן אמר צשמיני של חג צת"כ צפ' המועדות שצצעת ימים תקריצו אשה לה' ציום השמיני וגו' והקרצתם אשה לה' עצרת היא כל מלאכת עצודה לא תעשו לומר שהוא נעצר על הימים הראשונים צהקרצת אשה והוא אכור צעשיית מלאכת עצודה: (ט) מהחל חרמש בקמה. וכבר הזכיר מתי זמן להחל חרמש צקמה צעומר שהוא ראשית קצירו: (יא) במקום אשר יבחר ה' אלהיך לשכן שמו שם. פי' הרמז"ן צא לומר שלאחר שיצנה צית המקדש לא נאסף להקריצ קרצנות הרגלים אלא צמקום שהוא אשר יבחר השם כענין שנאמר לא תוכל לזבח את הפסח צלאחד שעריך. אי נמי ציאר כאן שלא יתחייצו לעלות לרגל עד אשר יבחר השם המקום לשכנו: (יב) ושמרת ועשית את החוקים האלה. פי' הרמז"ן אמר החוקים צחג הצצועות צשציל שלא נתפרש צתורה טעם מספר שצעה הצצועות ומספר החמשים יום. וי"ל צשציל שהוא יום שניתנה צו התורה: (טז) שבעת ימים תחוג לה' אלהיך. פי' לכל הציבור הוא אומר אן לכל יחיד מזהיר לעשות עלותיו ושלמיו: כי יברכך ה' אלהיך. כי שצעת ימים תחוג צעצור שצירך ליתך השם. וי"מ כי

פ"י הטור **שופטים** על התורה ^ת

יצרכך לעתיד ותהיה שמח לעולם. וצפסח לא הזכיר שמחה כי התנזרה עדיין מחוברת. צדה וצשצבות שנתקלה ועדיין לא נאספה אל הצית הזכיר צו שמחה פעם אחת. וצסוכות שכבר נאספה אל הצית הזכיר צו שמחה צ' פעמים: ובכל מעשי יריך. פ"י צלומנות וצסמורה:

פרשת שופטים

(יח) **שופטים ושוטרים**. סמך פרשה זו לשלש רגלים לומר אעפ"י שזיוותיך צשלש רגלים לעלות למקום הכהנים משרתי המקדש ותשאל שם המשפטים והמוקים זה לא יספיק לך עד שיהיה לך שופטים בכל שערך. וכתב הרמב"ן כבר הזכיר צתורה עד האלהים יצ"ו דבר שניהם ונתן צפלילים א"כ מזה שיהיה לישראל פלילים וציאר צכאן שישימו השופטים. בכל עריהם כאשר יתן להם השם את הארץ כי צחון לארץ אינם חייבים למנות צ"ד אבל כאשר ילעק המעוות יעמידו עליו שופטים לשופטו או יעלו לארץ צזמנה ושם ישפטוהו ולפי זה אין ישראל צצחונה לארץ חייבים למנות צ"ד ומיהו צמס' מכות מסיק שנהגין אף צחונה לארץ אבל צזמן הזה צצטלה סמיכה וכל המשפטים צטלים מן התורה דכתיב לפניכם ולא לפני הדיוטות ואנן הדיוטות אנו מין הדיינין צחונה לארץ מן התורה אלא דשליחותיהו דקמאי עבדינן: לשבטיך. פרש"י מלמד שמושיצין צ"ד צכל שצט ושצט וצכל עיר ועיר. ורונה לומר שאם יש צעיר אחת חלק שני צצטים שימנו צה צ' צתי דינין. והרמב"ן כתב ויתכן לפרש שחייב הכתוב למנות צ"ד על כל השצט ואחריהם ימנו צ"ד צכל עיר ועיר שיספוט את העיר ואין צעלי הדין יכולין לכוף זה את זה לדין אלא צפני צ"ד שצעירו ולא צפני צ"ד שצעיר אחרת ואפי' היו שני צעלי הדינין צעיר אחרת יכולין לומר כלך צפני צ"ד שצעירונו אבל צ"ד השצט יכול לכוף כל אנשי השצט לדין צפניה' ואפי' היו הנידונים צעירים יכולין לומר כלך לפני צ"ד הגדול שצצטט ואם הורכבו לתקן ולגדור דבר צצצט צ"ד הוא גוזרין ומתקנין אותו והם לאותו השצט צמקום סנהדרי גדולה לכל ישראל וזה הצ"ד מוכר צמס' הוריות הורו צ"ד של אחד מן השצטים ועשה אותו שצט על פיהם אותו שצט חייב ושאר השצטים פטורים. ועל דרך הפשט פ"י הפסוק תתן לך לשצטיך שיתנו שופטים לצצטיהם והם ישפטו כל שצריהם שופטי השצט ישפטו כל שצערו: (ב) צדק צדק חרדוף. טעם הכפל כתב הרמב"ן לומר לדיינין שצריכין שיפטו העם משפט אדק וגם אתה צריך לרדוף האדק ולילך ממקומך ולצקש צ"ד היפה. ור' אברהם כתב אדק פעמים שירדוף אחרי האדק צין אם ירויח צו או יפסיד או פעם אחר פעם לחיזוק: (כא) ל"א חטע לך אשרה. כתב הרמב"ן כל חילן הנטוע על פתחי צית אלהיך נקרא אשרה